

Obrtnija.

Mašine v mizarski delarnici.

Obrtnijsko vprašanje spada med najvažnejše zadeve sedanjega časa. Povsodi se zanimajo za obrtnika. Od najmogočnejših državnikov v evropskih parlamentih doli do skromnega mestnega zastopnika se peča vsak, kdor deluje v javnem življenju, z obrtniškim stanom, z njegovimi težnjami in bolečinami. Umetniki in strokovnjaki izumljajo leto za letom novih sredstev, ki naj bi pomagala malemu obrtniku in ga omogočila, uspešneje biti boj za obstanek o splošni konkurenci, ki mori in tlači vsa podjetja. Veliki kapital in ž njim velika industrija sta znak sedanje dobe, spremlja pa ju prepad malega obrtnika, ki se vedno bolj pogreza, da pluskajo čezenj velikega kapitala valovi. Ročna sila malega moža ne zmaga več konkurence z mnogobrojnimi stroji, kateri so velikemu podjetniku na razpolaganje. Ves ročni napor je zastonj in le tedaj je pričakovati uspeha, ako gre mali obrtnik nekoliko v šolo k velikemu svojemu tekmeču, ako tudi on začne vporabljati primernih mašin in si po svoje prikroji ona sredstva, s katerimi deluje velika industrija. Treba je torej iskati najboljšega orodja, slediti boljši metodi; segati po primernih strojih, in kolikor mogoče tudi po malih motorjih, ki so v tehničnem oziru prepotrebni za reformo malega obrta.

Število malih lesnih obrtnikov, ki delujejo s tem ali onim strojem, je pri nas zelo majhno, skorej le na glavno mesto omejeno — in vendar uči skušnja pri tem malem številu, kako resnične so besede, ki smo jih ravnokar zapisali. Brez tehničnih priprav delarnica zastaja in pripada, ter v splošni konkurenci prej ali slej pogine!

Ko si mašine napravljamo, treba najprej odločiti, s kako gonilno silo si hočemo pomagati; časih goni človeška moč, a motor vendar ostane cilj, po katerem mora hrepeneti vsak mojster.

V nastopnem hočemo ob kratkem opisati novo mizarsko mašino (Universal-Tischlermaschine), katero gradi firma Fiedler & Faber v Lipsiji. Prirejena je za človeško ali pa tudi za drugo gonilno silo, ter porabna za brezštevilo slučajev.

V prvi vrsti je ta stroj trakovna žaga (Bandsäge), katero nosi močna in vztrajna podstava. Na podstavi pa je pritrjeno celo število drugih mašin, ki so mizarju potrebne. Krožna žaga (Kreissäge), stroj za frezanje (Fraisemaschine), stroj za vrtanje in dolbljenje (Bohr- und Stemmaschine), žaga izkroževalka (Decoupiersäge) in stroj za vertikalno vrtanje (Verticalbohrmaschine) — vse te mašine nosi prvotna podstava. Do vsacega stroja je pristop nenevaren, vsak stroj se more hitro in točno zagnati in ustaviti, noben stroj ne moti družega v delu.

Na tej splošni mizarski mašini je moči vsa mizarska dela hitro, natančno in lično izvrševati. Prostora zavzema v delarnici približno $1\frac{1}{2}$ kvadratnega metra.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Nov način furniranja. Med furnir in njegovo podlago se natrese zmljetega lima, potem pa se premika po furnirji vroč železni valjar sèm in tjà, ki limov prah raztopi in v lesne luknjice požene. Za tem pa treba valjati z mrzlimi vali, da se lim posuši in ustanovi. Na ta način se pri najbolj trdovratnem furnirji doseže lep vspeh.

Amerikansko ometavanje z malto. V Ameriki so jeli pri zgradbah malto ometavati na prvtane plehnate ploče. Pri nas nabije zidar vzporednih lesenih letev, katere omeče z malto. G. Hayes v Novem Jorku pa izdeluje v ta namen plehnate ploče, ki imajo polno lukenj, 15×20 milimetrov velikih. Ploče se pribijejo na steno in strop ter se omečejo z malto, ki se izvrstno prime v luknjah in v raztrganih njihovih robovih. Skušnja uči, da od takih ploč malta nikdar ne odpade in da so proti ognju izvrstno sredstvo. Tudi materiala se porabi manj nego pri naših letvah in delo je dokaj hitreje in ličneje.

Konserviranje lesa. Na Norveškem varujejo telegrafske drogove na nastopni način proti trohnenju. Drog navrtajo 72 centimetrov visoko nad zemljo tako, da luknja močno visi proti stiženu droga. Luknja je 10—15 centimetrov dolga in $2\frac{1}{2}$ centimetrov široka. Vanjo se nabaše 100—150 gramov stolčenega bakrenega vitrijola (Kupfervitriol), potem pa se s evekom zamaši. V 3 do 4 mesecih se je ves drog napil vitrijola in tedaj se luknja z nova nabaše. To se tolikrat ponavlja, dokler ni ves drog zelenkast. — Ni dvoma, da je to postopanje tudi pri družih lesovih vsega priporočila vredno.

Kmetijstvo.

Deset zapovedi za posestnike, ki rede krave zaradi mleka.

1. Svojim kravam preskrbi vselej dovolj čistega zraka.

Nobena stvar ni kravam bolj potrebna, kakor čist zrak. Žalibog se živinorejci na to ne ozirajo. Največkrat je v hlevih tak zrak, da skoro ni za sopenje. Krave v kakih hlevih rade boleajo in imajo malo mleka.

2. Hlev za krave bodi svetel.

Svetloba je potrebna, da moreš v hlevu opravljati razna dela. V svetlih hlevih so krave zdrave in imajo več mleka. Tema slabi vid kravam. Okna naredi dovolj visoko in da ne svetijo naravnost v krave. Prevelika svetloba je tudi škodljiva.

3. Krave vsak dan dobro osnaži.

Snažnost pospešuje zdravje krav. Večkrat naj se torej umijejo in pa skrtačijo. Umazane krave imajo manj in slabše mleko. Posebno naj se pa osnaži vselej vime pred molžo.

4. Hlevi naj bodo čisti in suhi.

Vse prevetrovanje hlevov in čistenje prav nič ne pomaga, če hlev ni čist. Gnoj naj se večkrat izkida, po-

more dokazati, da je napredna stranka lani pri volitvah naredila kak kompromis z Nemci, da celo dokazati se ne more, da došli Nemci niso volili konservativcev, ker je volitev tajna, ali vendar konservativni dnevnik je še letos naprednjakom očitati to bratenje z Nemci. Tega pa vendar ne more nikdo zahtevati, da bi njegovi stranki se ne smelo ničesa očitati, samo on bi smel drugim vse. Sicer pa mi ne rečemo, da se je z Nemci pogajal baš urednik tega lista, to sta storila dva druga gospoda, ali na svojo roko, ali po naročilu klubovem, tega pač mi ne bomo preiskavali. Veseli pa nas, da je konservativni dnevnik sam priznal, da so se celo naprednjaki v deželnem zboru izrekli za versko šolo. S tem je pač najjasneje dokazano, da pri načelnih vprašanjih ni mej slovenskimi strankami nobene prave razlike, temveč je ves razpor bolj oseben, kakor smo mi trdili, netijo ga pa pretiranci na obeh straneh. Mi smo rekli, da naj bi vsak tudi spoštoval mnenje drugih, pa se bomo kmalu sporazumeli. Dokler bode vsakdo le trdovratno svojo trdil, je pač vsako sporazumljenje nemogoče. Ko bi hoteli odločilni možje obeh strank poslušata naš svet, bi kmalu razpor bil pri kraju, in to bi bilo narodni stvari pa tudi katoliški v veliko korist.

Štajerska. — V vvodnem članku govorimo, da je celjski nemški mestni zastop sklenil pritožiti se proti odlokn notranjega ministerstva, da mestni urad mora slovenske uloge reševati v slovenščini. Pristaviti moramo, da si gospodje celjski pred upravno sodišče ne upajo in so si za pritožbo izbrali državno sodišče. Radovedni smo, katero ustavno določbo je ministerstvo prekršilo po mnenju celjskih Nemcev.

Shod stranke prava na Reki. — Na Reki so pristali stranke prava imeli shod. Sklenili so, da se organizacija njih stranke raztegne tudi na Dalmacijo in Istro. Izdali bodo baje manifest, v katerem se bode naglašalo, da na Hrvatskem biva samo hrvatski narod.

Prvi maj bil je proti pričakovanju primeroma jako miren v vseh državah. Po pripravah anarhistov bati se je bilo hujšega, posebno na Francoskem, Laškem, Španskem in Belgijskem bile so oblastnije v velikih skrbih. Policija pozaprila je vse, kar je bilo sumljivih. In ravno opreznosti redarstvenih organov je zahvaliti še tak mir, kakoršen je bil. V Belgiji kjer socializem najbolj preobladuje, bilo je največ izgrediv in v mestu Lüttich par dinamitnih atentatov, vendar pa brez človeških žrtev. Sicer so imeli delavci po vseh večjih mestih svoje shode, vendar so pa ti shodi bili povsem dostojni in brez kakih nemirov. Padale so tudi bombe in posebno v Italiji je bilo več takih slučajev, vendar pa te niso napravile drugega ko strah, kajti redarstvo udušilo je prej kal nevarnosti. Kratko rečeno, veliko se je pripravljalo za prvi maj od strani delavcev, a se večinoma ni zvršilo, kajti oblastnije posegle so še do časa vmes.

Italija. — Komaj se je ministerska kriza srečno, če tudi začasno rešila, nastopa že nova. Ministerski predsednik Rudini in minister Nikotera prišli sta si menda navskriž in pravi se, da se nasprotje ne bode gladkim potom poravnalo. Nikoterjevo glasilo strogo prijema provizoričnega finančnega ministra Luzzatija in po njem tudi njegovega prijatelja Rudinija. Državni tajnik della Rocca, ki je pri zadnji krizi tudi dal ostavk je najboljši prijatelj Nikoterjev in okoliščina, da do zdaj ni še prevzel zopet svojega posla, vzbuja mnenje, da bo tudi Nikotera odstopila.

Francija. — Volitve v občinske svete, ki so se vršile dne 1. maja, zvršile so se dosti mirno in je njihov izid za republikance ugoden. Po mestih so povsod zmagali, pa tudi na deželi so nekaj pridobili. — Republičanski predsednik Carnot je pariškemu policijskemu predstojniku čestital na vzdrževanju miru dne 1. maja. — Ravachol obsojen na dosmrtno ječo zaradi anarhizma ne ugre smrtni kazni, ker se ima pred dvema sodiščema zagovarjati zaradi rop in umora.

Nemčija. — V pruskem deželnem zboru bila je te dni velika debata zaradi zahtevanega naknadnega kredita, ki se ima dovoliti novemu ministerskemu predsedniku. Vse stranke so po svojih govornikih pri tej točki izrazile svoja mnenja in zahtevale pojasnila glede zadnje ministerske krize, oziroma glede odložitve nove šolske predloge. Predsednik je dal dovoljen odgovor, na kar se je omenjena vladna predloga izročila posebnemu odseku; pozneje pa že tudi rešila v drugem in tretjem branju.

Grško. — Na Grškem vrše se te dni nove volitve v narodno zbornico. Borba je huda in ne ve se kak, bo izid. Iskušeni politiki pravijo, da ne dobi nobena stranka absolutne večine, relativno pa da bo najmočnejša Trikapisova. Le-ta je pa blizu takega političkega mnenja kakor Deljanis in kralju bo težko dobiti večino, ki bi ugajala njegovim intencijam.

Obrtnija.

Mašine v mizarski delarnici.

(Dalje.*)

Konstrukcija Fiedler in Faberjevega univerzalnega stroja je v vsakem oziru solidna, pregledna in primerna delom, katerim ima služiti.

Trakovna žaga ima vse priprave, ki jamčijo vztrajno, dobro in varno izdelovanje. Posebno važno je, da je podstava žagi lita iz jednega samega kosa. To daje vsemu stroju veliko prednost pred dosedanjimi aparati. Glavni ležišči (Lager) mašine se nahajata na tej podstavi, a od njih trdne lege je zavisen lahki tek stroja. Zato sta fabrikanta zavrgla dosedanjo metodo, po kateri so gradili podstavo iz več skupaj zvezanih kosov. Na takem solidnem fundamentu se ne premakne najmanjša stvar in vsi drugi predmeti imajo za vselej varno podlago.

Težki zamašnjak (Schwungrad) je pritrjen sredi med obema ležišči. Tako se razdeli njegov pritisk na obe ležišči, ter deluje pritisku napete žage ravno protimerno, kar je jako ugodno za ves stroj.

Krožna žaga je zgrajena po znanih, obče veljavnih izkušnjah. Njeno vreteno je od najtrjega jekla ter teče v dvojnem ležišči, narejenem iz jednega samega litega kosa železa. Ležišče se more predstavljati, to je velevažna lastnost, katero naj imajo vsi dobri stroji za lesno obdelovanje. Tudi priprave za mazanje so duhovito izumljene in jako rabljive. Vse te okoliščine pomagajo, da je tek te žage zelo enakomeren, lahak in varen — svojstva, katerih pri onih krožnih žagah ne najdemo, ki tekó v ločenih in stoječih ležiščih, obrnjenih navzdol in privitih s prikrovi na mizo. Vsa priprava se premika na močnem suportu, ter se more z vijakom in ročnim kolesom postaviti za vsako debelino deske. To je posebno ugodno pri rezanji utorov in žlebov. Les se polaga na posebno mizico, ki ostane zmirom popolnoma vodoravna. Železen in premakljiv kot pomaga delavcu, da more les varno in točno peljati proti žagi.

*) Glej «Novice» list 17.

Krožno žago, kakor sploh vso mašino, gonimo z ameriškimi verigami. Te verige so neizrečeno pripravne za prenos moči in ne presega jih nobeno drugo sredstvo. Verige so originalno amerikansko delo iz najboljšega materiala; napete so po zobatih kolesih in zato se ne morejo plaziti in drsati, kakor se to pri jermenih na pr. tolikrat zgodi. Veriga teče čisto na lahko, brez napetosti in zato tudi ležišča skoro nič ne trpé.

Priprava za freziranje stoji na levi spodnji strani mize, ter je na podstavo pritrjena. Tudi ta stroj je konstruiran po najnovejših izkušnjah, lahek in soliden.

Težki železni zamašnjak se suče sredi stojala; vsled tega je vsa mašina dokaj vztrajnejša in trpežnejša, kakor pa one, pri katerih so zamašnjaki na strani in prosto-ležeči.

Stroj za vrtanje in dolbljenje se postavi na mizo. Sveder je jeklen in teče v dvojnem ležišču, vlitim iz jednega kosa železa. Vrtalni stroj ima svojo posebno mizo, ki se more višje in nižje postavljati. Goni se samô s stopalom.

Žaga izkroževalka je grajena po čisto novih načelih. Napeta je jako energično, a vendar se lahko napetost na priprost način spreminja, povečava in pomajšuje ali pa celo ustavi, kar je zelo pripravno tedaj, ko menjavamo žago. List žage se giblje povsem navpično in ne v loku, kakor pri starih konstrukcijah; dolg sme biti do 280 milimetrov.

Tako nam podaja ta stroj na silno malem prostoru jako solidno in rabljivo sredstvo za obdelovanje lesa. Vsakemu malemu obrtniku, ki zmore troške zanj, bi ga toplo priporočali. Natančneje cenilnike pošiljata izdelovalca zastoj. Naslov: Fiedler und Faber, Fabrik für Holzbearbeitungsmaschinen. Leipzig, Lindenau 3.

Obrtnijske raznoterosti.

Obrtnijske zadruge v Avstriji. Na podlagi obrtne postave, z dné 15. marcija 1883. so se ustanovile pri nas za razne obrti posebne zadruge, katerih je bilo leta 1891. v vsej Avstriji 5113. Po posameznih kronovinah se zadruge tako-le razdelé:

	Število zadrug.
Nižja Avstrija	534
Zgornja Avstrija	666
Solnograško	109
Štajarsko	338
Koroška	82
Kranjsko	34
Primorsko	7
Tirolsko	295
Češko	1884
Moravsko	464
Šlezija	206
Gališko	435
Bukovina	44
Dalmacija	15
Skupaj	5113

Pred imenovano obrtnijsko postavo je bilo v Avstriji 2870 zadrug, a večina izmed teh brez pomena in le nekaj ostanek srednjeviških „cunftov“. Na Kranjskem jih je bilo 33.

— Organizacija zadrug pa še vedno ni dovršena. Od vseh naštetih zadrug jih je imelo l. 1891 le 2857, to je 56 procentov, shode pomagačev. le 808, to je 15 8 procenta, bolniške blagajnice, in celo le 195, to je 3 8 procenta, bolniške blagajnice za učence in 2657, to je 52 odstotkov zadrug je imelo odseke za razsodišče.

Velikanska hiša. Amerikanci presegajo na vse strani stare Evrope v raznih tehničnih iznajdbah in delih. Sedaj začenjajo v Čikagi graditi hišo, kateri ne bode para na celem svetu. Temelj ima podobo križa. Spodnji del poslopja bode 20 nadstropij visok a nad njim se bode držal stolp, v katerem bode še 14 nadstropij. Vsa zgradba bode 167 metrov visoka. Med posameznimi koti križa stojé posebna poslopja, le po 10 nadstropij visoka. Osemnajst vzdigalnih priprav bode stanovalcem na razpolaganje, da jim ne bode treba peš hoditi v posamezna nadstropja. Poleg teh bodo še 4 stopnjice skrbele za promet. — Bode pa li taka ogromna zgradba tudi lepa, o tem nam ne poročajo viri!

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne julija 1892. leta.

S poukom v podkovstvu je združen tudi nauk o ogledovanji živine in mesa. Kdor želi vzprejet biti v podkovsko šolo, mora se izkazati:

1. s spričevalom, da se je pri kakem kovaču izučil za kovaškega pomočnika;
2. z domovinskim listom;
3. s spričevalom svojega župnika ali župana, da je poštenega vedenja, in
4. da zna brati in pisati slovenski.

Ubožni učenci morejo tudi dobiti štipendije po 60, oziroma 50 forintov.

Prosilci za štipendije imajo predložiti:

1. ubožni list,
2. spričevalo o poštenem vedenju, in
3. potrdilo, da so delali uže dve leti za kovaške pomočnike. Prošnje z le temi spričevali imajo poslati vsaj do 15. junija glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola traja do konca decembra 1892. leta. Kdor dobro prebije preskušnjo, more po postavi iz 1873. leta dobiti patent podkovskega mojstra, ker sedaj ne more nihče brez preskušnje postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen, vsak učenec si ima za šolski čas skrbeti le za živež in stanovanje ter za potrebne šolske knjige. Stanovanje dobodo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglase vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še zmerom premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih bolezni, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živinskih in mesovnih, zato naj bi skrbela županstva, da do-